

Diagnoza pozytywna w resocjalizacji

Warsztat diagnostyczny pedagoga praktyka

Najkrótsza droga nie zawsze prowadzi do celu.

Prace Naukowe

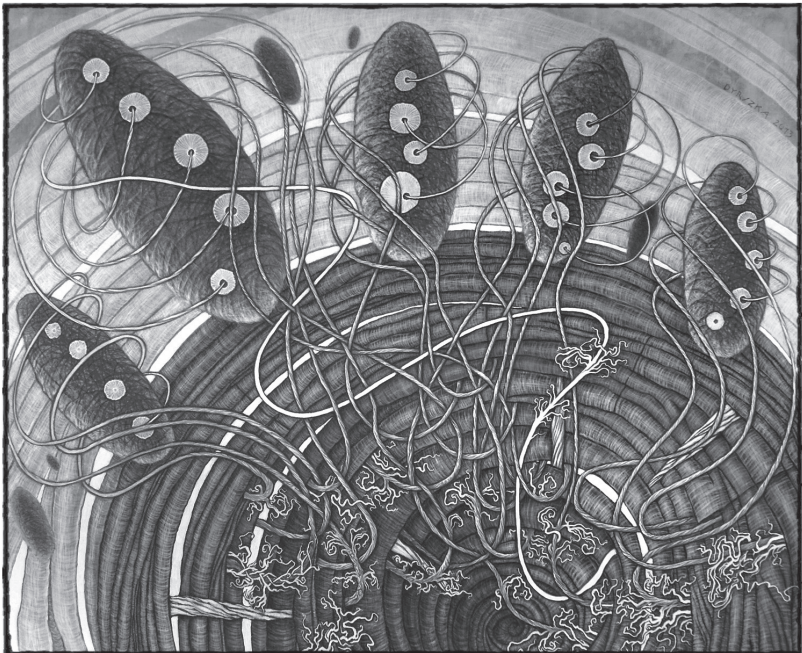

Uniwersytetu Śląskiego
w Katowicach
nr 3791

Ewa Wysocka

Diagnoza pozytywna w resocjalizacji

Warsztat diagnostyczny
pedagoga praktyka

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego • Katowice 2019

[Kup książkę](#)

Redaktor serii: Pedagogika
Ewa Wysocka

Recenzent
Jerzy Nikitorowicz
Bogusław Śliwerski

Spis treści

Wstęp	9
 ROZDZIAŁ 1	
Podejście pozytywne i psychotransgresjonizm jako podstawa teoretyczna diagnozy w resocjalizacji	13
1.1. Wprowadzenie	15
1.2. Pozytywny nurt myślenia o resocjalizacji jako podstawa podejścia do procesu diagnostycznego	24
1.3. Pozytywna psychologia nadziei i psychotransgresjonizm jako podstawa diagnozy pozytywnej w resocjalizacji	38
1.4. Podsumowanie	55
 ROZDZIAŁ 2	
Wybrane narzędzia do diagnozy realizowanej na potrzeby resocjalizacji – ujęcie pozytywne	57
2.1. Wprowadzenie – założenia przyjętego modelu diagnozy pozytywnej	59
2.2. Jednostka niedostosowana społecznie – jej osobowość i narzędzia jej poznawania	69
2.2.1. Kwestionariusz Nastawień Intrapersonalnych, Interpersonalnych i Nastawień wobec Świata (KNIIŚ)	71
2.2.1.1. Podstawy teoretyczne narzędzia	71

2.2.1.2. Opracowanie narzędzia	75
2.2.1.3. Procedura badania, obliczanie, analiza i interpretacja wyników	78
2.2.1.4. Zastosowanie narzędzia i prowadzenie badań z jego wykorzystaniem	81
2.2.2. Kwestionariusz „Jak myślę” (HIT) i jego stosowanie w dia- gnozie resocjalizacyjnej	82
2.2.2.1. Podstawy teoretyczne	82
2.2.2.2. Opracowanie narzędzia	87
2.2.2.3. Procedura badania, obliczanie, analiza i interpretacja wyników	91
2.2.2.4. Zastosowanie narzędzia i prowadzenie badań z jego wykorzystaniem	96
2.2.3. Diagnoza wybranych cech osobowości jednostki niedostoso- wanej społecznie – propozycje narzędzi	97
2.2.4. Podsumowanie	118
2.3. Kreatywność, twórczość, zdolności i transgresja jednostki niedosto- sowanej społecznie – narzędzia ich poznawania	120
2.3.1. Kwestionariusz Osobowości i Myślenia Twórczego (KOMT)	123
2.3.1.1. Podstawy teoretyczne narzędzia	123
2.3.1.2. Opracowanie narzędzia	126
2.3.1.3. Obliczanie, analiza i interpretacja wyników	130
2.3.1.4. Zastosowanie narzędzia i prowadzenie badań z jego wykorzystaniem	131
2.3.2. Skala Zdolności Specjalnych (SZS)	134
2.3.2.1. Podstawy teoretyczne narzędzia	134
2.3.2.2. Opracowanie narzędzia	139
2.3.2.3. Obliczanie, analiza i interpretacja wyników	142
2.3.2.4. Zastosowanie narzędzia i prowadzenie badań z jego wykorzystaniem	143
2.3.3. Warsztat diagnostyczny w procesie identyfikacji potencja- łów jednostki niedostosowanej społecznie – propozycje in- nych narzędzi do wykorzystania w diagnozie resocjaliza- cyjnej	147
2.3.3.1. Skala Postaw Twórczych i Odtwórczych (SPTO)	148
2.3.3.2. Kwestionariusz Twórczego Zachowania (KANH)	169

2.3.3.3. Lista Zachowań Alternatywnych (LiZA) do pomiaru typów transgresji	181
2.3.3.4. Skala Transgresji (ST)	196
2.3.3.5. Inne możliwości diagnozowania sfery twórczej człowieka	209
2.3.4. Podsumowanie	229
Refleksja zamiast zakończenia – podejście pozytywne jako konieczny warunek efektywnej resocjalizacji	237
Aneks	241
Załącznik 1. Kwestionariusz Nastawień Intrapersonalnych, Interpersonalnych i Nastawień wobec Świata (KNIIS) – struktura narzędzia, przykładowy profil i interpretacja. Wersje dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych	241
Załącznik 1a. Struktura KNIIS – wersje dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych	241
Załącznik 1b. Przykładowy profil osobowości – analiza i interpretacja (szkoła ponadgimnazjalna)	251
Załącznik 2. Kwestionariusz Osobowości i Myślenia Twórczego (KOMT). Struktura narzędzia, przykładowe profile i interpretacja. Wersje dla uczniów gimnazjów i liceów	269
Załącznik 2a. Struktura Kwestionariusza Osobowości i Myślenia Twórczego (KOMT) – wersja dla uczniów gimnazjów	269
Załącznik 2b. Przykładowy profil osobowości i myślenia twórczego – analiza i interpretacja (gimnazjum)	271
Załącznik 2c. Struktura KOMT – wersja dla uczniów liceum	285
Załącznik 2d. Przykładowy profil osobowości i myślenia twórczego – analiza i interpretacja (liceum)	288
Załącznik 3. Skala Zdolności Specjalnych (SZS) (struktura narzędzia, przykładowe profile i interpretacja) – wersje dla uczniów gimnazjów i liceów	305
Załącznik 3a. Struktura SZS – wersja dla uczniów gimnazjów	305

Załącznik 3b. Przykładowy profil zdolności specjalnych – analiza i interpretacja (gimnazjum)	307
Załącznik 3c. Struktura SZS – wersja dla uczniów liceów	317
Załącznik 3d. Przykładowy profil zdolności specjalnych – analiza i interpretacja (szkoła ponadgimnazjalna)	319
Załącznik 3e. Przykładowy profil zdolności specjalnych – analiza i interpretacja (konfiguracja „arty-styczna”)	333
Bibliografia	335
Wykaz schematów i tabel	361
Indeks nazwisk	363
Indeks rzeczowy	369
Summary	379
Résumé	381
Zusammenfassung	383

Wstęp

Proponowana czytelnikowi publikacja stanowi uzupełniającą część mojej monografii dotyczącej diagnozy pozytywnej w resocjalizacji (Wysocka, 2015). W wydanej cztery lata temu publikacji dokonałam próby przedstawienia założeń teoretycznych i metodologicznych diagnozy realizowanej na potrzeby resocjalizacji. Oczywiście jest, że tworzenie nowych modeli teoretyczno-metodycznych w praktyce pedagogicznej, także resocjalizacyjnej, wiąże się z przyjęciem określonych założeń antropologicznych, dotyczących natury człowieka i koncepcji jego rozwoju, wychowania czy resocjalizacji. Można tu wyjść od najbardziej ogólnych koncepcji człowieka i jego wychowania, sformułowanych lub możliwych do wyodrębnienia na podstawie metaanaliz. Działania pedagogiczne, jako specyficzne działania ukierunkowane na jednostkę (jej rozwój), wymagają odniesienia do koncepcji człowieka (jego natury czy procesu „stawania się”). Współcześnie jednostka ludzka ujmowana jest już powszechnie jako byt złożony, a więc wielowymiarowy, który musimy postrzegać jako kategorię integralną. Najważniejsze i oczywiste dziaśiaj sfery rozwoju i funkcjonowania człowieka sprowadzić można do następujących, wzajemnie regulujących się i zintegrowanych wymiarów:

a) wymiar biologiczny — gdyż jednostka jest przedstawicielem gatunku *homo sapiens*, a więc podlega tym samym prawom rozwojowym, co inni jego przedstawiciele (podstawowe warunki rozwoju);

b) wymiar socjologiczny, społeczny — gdyż człowiek jest zawsze członkiem jakiejś zbiorowości/społeczności, bez której nie może się rozwijać (podstawowe czynniki rozwoju);

c) wymiar psychologiczny — gdyż człowiek jest niewątpliwie jednostką myślącą i działającą, odczuwającą i specyficznie motywowaną

w swoim działaniu, a jednocześnie zdolną do działań autonomicznych (podstawowe mechanizmy rozwoju); a także

d) wymiar integralny — gdyż człowieka traktujemy jako nosiciela cech właściwych osobie (Szczepański, 1992, s. 67; por. Kozielski, 1996), dodajmy: funkcjonującego we wszystkich wymienionych wymiarach, podejmującego działania adaptacyjne i transgresyjne.

Proces „stawania się” (rozwoju) człowieka jest zatem determinowany biopsychospołecznie, co wyznacza konieczność przyjęcia modelu integralnego, wielowymiarowego w postrzeganiu ludzkiej natury, a jednocześnie określa złożoność i wzajemne przenikanie się wszystkich sfer funkcjonowania człowieka w procesie jego stawania się i rozwoju, który ma wymiar adaptacyjno-transgresyjny. Konieczne jest uwzględnianie w procesie oddziaływań na każdym poziomie (diagnostycznym, metodycznym i społecznym) paradygmatu indywidualizmu i odwoływanie się do niego. Odwoływanie się do paradygmatu indywidualizmu wiązać należy ze wspomnianą wielotorowością, wielokierunkowością i nieokreślonością procesu ludzkiego stawania się, a także z przenikaniem się wzajemne różnych aspektów jednostkowego rozwoju. Paradygmat indywidualizmu w podejściu do człowieka pośrednio wyznacza konieczność respektowania zasady podmiotowości w jego traktowaniu. Jest to logiczne następstwo traktowania człowieka jako bytu swoistego oraz niepowtarzalnego „indywiduum”, co powoduje, że perspektywa postrzegania każdej jednostki staje się podmiotowa: jednostka stanowi podmiot rozwijający się, mający samoświadomość i refleksyjnie „stającą się”, a także dokonujący wyborów zgodnie z własnym, odkrywanym przez siebie potencjałem. Oddziaływania z zewnątrz, relacja wychowawcza mają wówczas jedynie charakter wspierający. Dodać trzeba, że działania te i jakość relacji wychowawczej mają specyficzne cechy, bezpośrednio warunkujące podmiotowość i integralność obu stron: podmiotu oddziaływań i podmiotu działającego.

Proponowana czytelnikowi publikacja składa się z dwóch rozdziałów, z których pierwszy stanowi — rozbudowane o wątki zaniechane we wcześniejszej monografii (Wysocka, 2015) — przytoczenie założeń teoretyczno-metodologicznych diagnozy pozytywnej w resocjalizacji, drugi zaś zawiera oparte na tych przesłankach propozycje konkretnych modeli diagnozy jednostkowych właściwości człowieka, traktowanych

jako jego potencjały, które należy zidentyfikować i wykorzystać w procesie wewnętrznej przemiany lub w procesie wspierania rozwoju jednostki.

W rozdziale drugim, bardziej praktycznym niż pierwszy, zaprezentowane zostały modele diagnozy osobowości w ujęciu poznawczym i uzupełniające rozpoznanie modele diagnozy istotnych cech osobowości ważnych dla oceny niedostosowania społecznego, a także modele badania potencjału kreatywnego jednostki wyznaczające wprost przebieg procesu rozwoju — procesu „stawania się” człowieka.

Szczególny walor metodologiczny i jednocześnie metodyczno-praktyczny tej publikacji wiąże się z przedstawieniem konkretnych diagnoz przypadków (zob. Aneks), przygotowanych z wykorzystaniem wybranych narzędzi, które jednak mogą służyć jak przykład opisów i interpretacji dokonywanych na podstawie wyników uzyskanych z zastosowania innych narzędzi diagnostycznych, scharakteryzowanych mniej szczegółowo.

Z nadzieją, że zaprezentowane teoretyczne podejście pozytywne do diagnozy na potrzeby resocjalizacji wraz z jego egzemplifikacją i konkretyzacją w formie przedstawienia modelowych rozwiązań w obszarze postępowania diagnostycznego okaże się przydatne w rozwijaniu świadomości metodologicznej i diagnostycznej zajmujących się edukacją i re-educacją zarówno teoretyków, jak i praktyków, przedkładam ten materiał ich wnikliwej krytyce.

Wykaz schematów i tabel

- Schemat 1. Model diagnozy w ujęciu poznawczym — diagnoza komplementarna
- Schemat 2. Potrzeby i przekonania podstawowe według Seymoura Epsteina
- Schemat 3. Zniekształcenia poznawcze i ich zachowaniowe konsekwencje — koncepcja Johna C. Gibbisa i Granville’a Buda Pottera
- Schemat 4. Wymiary i cechy osobowości w Modelu Wielkiej Piątki Paula T. Costy Jr i Roberta R. McCrae
- Schemat 5. Wymiary osobowości i ich najważniejsze cechy wedle koncepcji Hansa J. Eysencka
- Schemat 6. Skale empatii w ujęciu Marka H. Davisa
- Schemat 7. Model diagnozy myślenia twórczego i osobowości twórczej
- Schemat 8. Rodzaje inteligencji według Howarda Gardnera, Danah Zohar i Iana Marshalla, Roberta Emmons i Kennetha W. Tuppera
- Schemat 9. Struktura SPTO — wersja dla uczniów klas I—III szkół podstawowych
- Schemat 10. Wstępna struktura LiZA — wersja eksperymentalna

Tabela 1. Struktura Kwestionariusza „Jak myślę” (HIT)

Tabela 2. Wymiary osobowości i ich najważniejsze cechy w ujęciu Hansa J. Eysencka

Tabela 3. Struktura Skali Wrażliwości Empatycznej (SWE) autorstwa Marii Kaźmierczak i Mieczysława Plopy

Tabela 4. Struktura Kwestionariusza Rozumienia Empatycznego (KRE) — syndromy KRE wraz z przykładowymi twierdzeniami

Tabela 5. Struktura SPTO — wersja dla uczniów klas IV—VI szkół podstawowych i gimnazjów

Tabela 6. Struktura SPTO — wersja dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych

Tabela 7. Struktura Kwestionariusza Twórczego Zachowania (KANH) — wersja dla młodzieży i dorosłych

Tabela 8. Skale i przykładowe twierdzenia LiZA — wersja eksperymentalna

Tabela 9. Struktura wersji eksperymentalnej Skali Transgresji

Indeks nazwisk

A

Achenbach Thomas M. 83, 335
Agnew Robert 83, 335
Aksman Joanna 71, 73, 74, 76, 77, 78,
79, 80, 243–245, 336
Alford Brad A. 70, 83, 268, 285, 303,
316, 332, 336
Al-Onizat Sabah Hasan 138, 336
Amabile Teresa M. 125, 197, 224, 336
Ambrose Don 358
Antonowsky Aaron 37, 336
Argyle Michael 28, 38, 337
Armstrong Thomas 135, 138, 337

B

Bac Ewa 215–216
Bailey Karen 142, 343
Bajkowski Tomasz 61, 351
Bakalarz Dariusz 343
Bandura Albert 83, 337
Baron-Cohen Simon 107, 109, 337
Barriga Alvaro Q. 66, 70, 83, 84, 86, 87,
89, 90, 92, 93, 95, 97, 337, 344
Barsalou Lawrence W. 234, 337, 353
Bartkowicz Zdzisław 342
Bartosz Bogna 48, 337
Bauman Zygmunt 337
Beck Aaron T. 70, 83, 84, 268, 285, 303,
316, 332, 336, 337

Becker Bronwyn 36, 349
Bedyńska Sylwia 128, 141, 338
Besemer Susan P. 224, 352
Biel Krzysztof 25, 41, 44, 45, 338, 352
Block Jack 36, 37, 338, 349
Bluszcz Justyna 339
Błachut Janina 35, 41, 338
Borucka Anna 37, 338
Bowling Ann 187, 338
Bradshaw John 151, 338
Brickmann Philip 26, 32, 338
Brzeziński Jerzy 97, 188, 338
Buber Martin 18, 19, 338

C

Cacioppo John 225–227, 339
Callo Christian 16, 339
Campbell Angus 187, 339
Campbell Vicki L. 213, 339
Camus Albert 22, 48, 339
Carlsmith James M. 28, 342
Carr Alan 38, 339
Cattell Raymond B. 189
Charzyńska Edyta 78, 123, 125–126, 128,
130–131, 134, 139, 141, 142, 143, 339
Chen Jie-Qi 138, 339
Ciak Renata 224, 339
Cicchetti Dante 36, 349
Ciechanowicz Anna 215–216

Cierpisz Małgorzata 337, 349

Clark Katie 142, 343

Cohen Leonora M. 358

Costa Paul T. 99, 101, 339, 355, 360

Costello Anna 128, 141, 340

Cropley Arthur J. 351, 358

Cross Susan E. 52, 340

Curtis Rebecca Coleman 341

Czapiński Janusz 354

Czapów Czesław 39, 340

Czarniawska Barbara 345

Czerniawska Danuta 351

D

Dajek Elżbieta R. 214, 220–221, 340

Dartnall Terry 353

Davidson Janet E. 353

Davis Denise D. 84, 268, 285, 303, 316,
332, 337

Davis Mark H. 107, 109–112, 340

Dąbrowski Kazimierz 182, 340

Deci Edward L. 37, 38, 340, 354

DePaulo Bella M. 338

Derbis Romuald 187, 340

Dobrołowicz Witold 153, 154, 340–341

Doktor Jan 338

Drwal Radosław Ł. 358

Durkheim Émile 22

Dyrda Beata 120, 341

E

Edelbrock Craig S. 83, 335

Einstein Albert 54

Eisenberg Nancy 341, 345

Ellis Albert 84, 341

Emmons Robert 137–138, 341

Epstein Seymour 40, 66, 72, 73, 74,
341–342

Eysenck Hans J. 99, 102–106, 125, 342

Eysenck Sybil B.G. 99, 102/103, 105–
106, 342

F

Fergusson David M. 36, 342

Festinger Leon 28, 342

Fidelus Anna 48, 342

Fintrup Andreas 227

Fisher Jeffrey D. 338

Freeman Arthur 84, 268, 285, 303, 316,
332, 337

Fromm Erich 52, 182, 230, 342

Fronczyk Krzysztof 354

Frydrychowicz Anna 216–217, 342–343

Funder David C. 37, 349

Furnham Adrian 139, 142, 343, 360

G

Gaberle Andrzej 35, 41, 338

Gardner Howard 66, 134–139, 145, 343

Garmezy Norman 36, 343

Gawlikowska Dorota 336

Gąsiorowska Agata 225–226, 350

Gewirtz Jacob L. 337, 344

Gębuś Dorota 285, 303, 316, 327, 332, 344

Gibbs John C. 66, 83, 84, 85, 87, 92, 93,
95, 337, 344

Gilewicz Joanna 354

Gillham Jane 285

Goldstein Arnold P. 84, 85, 92, 93, 95,
344

Gołek Bartłomiej 71, 73, 74, 76, 77, 78,
79, 80, 246–248, 344

Gordon Edwin E. 220, 344, 346

Goszczyńska Maryla 356

Gózdź Joanna 71, 73, 74, 76, 77, 78, 79,
80, 241–243, 359

Greenberger Dennis 268, 285, 303, 316,
332, 352

Groborz Magdalena 343
Grochowska Alicja 214
Grohman Magdalena 170, 351
Grubek Marta 224, 339
Gruszka Aleksandra 170, 345
Grzechnik Anna 345
Grzegółowska-Klarkowska Helena 337,
340, 344
Guilford Joy P. 222, 345
Gunnar Megan R. 341
Gurycka Antonina 211, 345
Guze Joanna 339
Guzik Agnieszka 153

H

Harper Gary W. 95, 345
Harris Dale B. 221, 345
Harris M. Kay 35, 345
Heszen-Niejodek Irena 336
Hocevar Dennis 210, 345
Hoffman Martin L. 107, 345
Holland John Lewis 213, 345
Horn Wolfgang 220–221, 340, 345
Hornowska Elżbieta 61, 76, 127, 160,
174, 188, 221, 345–346
Hornowski Bolesław 134, 346
Horwood L. John 36, 342
Huff C. Ronald 344
Hugentobler Sabine 120, 346
Huget Patrycja 153

I

Iwamasa Gayle Y. 95, 345

J

Jankowski Andrzej 343, 354
Jaworowska Aleksandra 103, 105–106,
215–216, 222, 342, 346, 350
Jaworska Jadwiga 216–217

Jaycox Lisa 285
Jellen Hans G. 66, 124, 222, 224, 350,
358
Junik Wioletta 37, 338, 346, 351

K

Kamińska Barbara 220, 346
Kane Jeffrey 343
Karpińska Elżbieta 217–218, 346
Karłowski Jan 342
Karwowski Maciej 150, 222, 223, 224,
339, 346–347
Kaufman James C. 351
Każmierczak Maria 107, 110–113, 347
Kendall Philip C. 95, 347
Keplinger Alicja 48, 337
Kernis Michael H. 342
Kępiński Antoni 59, 64, 347
Klinkosz Waldemar 227, 229, 347
Kokoszka Katarzyna 224, 347
Konopczyński Marek 16, 46, 238, 347–
348, 359
Kornhaber Mindy L. 135, 343
Kotarska Halina 220, 346
Kowalczevska Joanna 337
Kowalski Włodzimierz S. 203, 348
Koziński Józef 10, 15, 38, 48, 49, 50–53,
64, 120–121, 181–182, 183–184, 196–
198, 223, 239, 348–349
Kozłowski Waldemar 345
Krajewski Krzysztof 35, 41, 338
Krasoń Katarzyna 149–153, 161–165,
349
Kremen Adam M. 36, 338
Królicki Zbigniew A. 339
Książek Monika 128, 141, 338
Kubiak Jolanta 340
Kubicka Dorota 150, 349

Kuder G. Frederic 213, 349

Kujawski Janusz 223

Kunz Tomasz 337

Kurtines William M. 337, 344

Kwieciński Zbigniew 357

L

Lachowicz-Tabaczek Kinga 84, 349

Lachowska Bogusława 221, 349

Leahy Robert L. 268, 285, 303, 316, 332, 349

Lerner Melvin J. 342

Letzring Tera D. 37, 349

Liau Albert K. 66, 83, 87

Lickona Thomas 87, 349

Lubart Todd I. 125, 197, 355

Luthar Suniya S. 36, 342, 349–350, 353

Ł

Łaguna Mariola 221, 349

Łamacz Małgorzata 336

Łapiński Bogdan 341

Łuczyński Jan 336

M

Markus Hazel Rose 52, 340, 350

Marshall Ian 137, 360

Maruna Shadd 44, 45, 358

Maslow Abraham H. 153, 169, 182, 223, 230, 231, 350

Masten Ann S. 36, 350

Matczak Anna 214–216, 222, 350

Matusz Paweł J. 225–226, 350

Matuszewski Andrzej 216–217, 343

Matza David 83, 87, 356

McCrae Robert R. 99, 101, 339, 355, 360

McDaniel Michael A. 162, 359

Meisels Samuel J. 353

Merton Robert K. 87, 350

Millon Theodore 342

Mirski Andrzej 149, 155–159, 161–166, 350

Mischel Walter 84, 351

Mittenecker Erich 214, 340, 351

Morawska Ewa 350

Mudrecka Irena 70, 268, 285, 303, 316, 332, 351

Murray Henry A. 227, 351

Myers David G. 28, 38, 351

N

Nadler Arie 338

Najder Krzysztof 338

Nauta Margaret M. 214, 351

Necka Edward 149–150, 169, 170, 222, 232–234, 345, 351

Nikitorowicz Jerzy 61, 239, 351

Nowak Agnieszka 337

Nurius Paula 52, 350

O

Oettli Bernhard 120, 346

Olejniki Marian 336

Oparska Natasza 337

Opora Robert 29, 37, 268, 285, 303, 316, 332, 351–352

O'Quin Karen 224, 352

Osborne Jason W. 128, 141, 340

Ostafińska-Molik Barbara 71, 147–148, 264, 359–360

Ostaszewski Krzysztof 37, 338

Ostrowska Krystyna 30, 352

P

Padesky Christine A. 268, 285, 303, 316, 332, 352

Paluchowski Władysław J. 62, 221, 346, 352

Pervin Lawrence A. 341
Pestalozzi Jan H. 23
Petty Richard 225–227, 339
Piekarski Jacek 16, 352
Pietrasieński Zbigniew 218, 352
Pilch Tadeusz 349
Plopa Mieczysław 107, 110–113, 347
Pomykało Wojciech 356
Poppek Róża 214
Poppek Stanisław 154, 155, 169–179, 214,
218–219, 352
Popiołek Katarzyna 26, 32, 352
Potter Granville Bud 66, 83, 84, 85, 87,
92, 93, 344
Prinz Jesse J. 234, 337, 353
Prochaska Michael 227

R

Radzicki Józef 337, 345, 354
Redl Fritz 83, 353
Reivich Karen 285,
Renzulli Joseph S. 170, 353
Retowski Sylwiusz 107, 110–113, 347
Reykowski Janusz 341
Roe Robert A. 60, 353
Rosalska Małgorzata 122, 353
Rosenhan David L. 28, 354
Rottinghaus Patrick J. 213, 353
Ruckstuhl Doris 120, 346
Rousseau Jean J. 22
Rutter Michael 36, 353
Ryan Richard M. 37, 38, 340, 354
Rychlicka Anna 222, 351
Rynkiewicz Andrzej 78, 130, 163, 354

S

Saciuk Robert 342
Sajewicz-Radtke Urszula 217–218, 346
Saklofske Donald H. 342

Salij Jacek 16, 17, 354
Sandler Bruce E. 224, 357
Sawicki Krzysztof 61, 351
Schuler Heinz 227
Seligman Martin E.P. 17, 28, 38, 268,
285, 303, 316, 332, 354
Seredyńska Anna 83, 94, 354
Sęk Helena 42, 70, 336, 354
Sękowski Andrzej E. 227, 229, 347
Shearer C. Branton 138, 354
Shonkoff Jack P. 353
Siek Stanisław 214, 218, 355
Siemionow Justyna 268, 285, 303, 316,
332, 355
Sigva Renata M. 149, 153, 156, 161–
166, 355
Siuta Jerzy 100, 102, 351, 355
Słabosz Aleksandra 170, 351
Słota Małgorzata 352
Smith Steven M. 337
Sobczak Sławomir 359
Spielberger Charles D. 111
Sroufe Alan L. 341
Stańczak Joanna 215–216, 222, 350
Stańdo-Kawecka Barbara 35, 44, 355
Staub Ervin 341
Sternberg Robert J. 125, 169, 182, 197,
351, 353, 355
Stewart Claire 44, 358
Stępka Magdalena 217–218, 346
Stone Michel 87, 355
Straś-Romanowska Maria 48, 337
Strayer Janet 345
Strong Edward Kellogg 213
Strzałecki Andrzej 223, 233, 355–356
Studenski Ryszard 196–204, 206,
356
Super Donald E. 212, 356
Sykes Gresham M. 83, 87, 356

- Szczepańska Hanna 338
Szczepański Jan 10, 356
Szewczuk Włodzimierz 356
Szkudlarek Tomasz 16, 356
Szmidt Krzysztof J. 48, 154/155, 167,
180, 229, 356
Sztuka Mariusz 44, 338, 352, 356
- Ś**
Ślaski Sławomir 53, 183–195, 357
Śliwerski Bogusław 16, 17, 21, 49, 196,
339, 352, 356, 357
- T**
Tanalska-Dulęba Anna 342
Tannenbaum Abraham J. 358
Tański Marek 52, 357
Taylor Irving A. 224, 357
Thornton George C. 227
Tokarz Aleksandra 349
Toman Walter 214, 340, 351
Tomaszewski Tadeusz 352
Traczyk Jakub 225–226, 350
Tucholski Piotr 345
Tupper Kenneth W. 137–138, 357
Turski Piotr 360
- U**
Uchnast Zenon 108, 357
Urban Klaus K. 66, 124, 222, 224, 350,
357–358
Uziembło Aniela 214
- V**
Vaid Jyotsna 337
- W**
Wake Warren K. 135, 343
Walker Elaine F. 28, 354
Ward Tony 44, 45, 358
Ward Thomas B. 337
Werner Emma E. 36, 358
Wertenstein-Żuławski Jerzy 350
Węgliński Andrzej 111, 113–118, 342,
358
Whetzel Deborah L. 162, 359
Windsor Joy 187, 338
Wineman David 83, 353
Witkowska Magda 337
Wojciechowski Aleksander 354
Wojnarska Anna 358
Wojtowicz Marcin 220, 359
Wojnarowska Teresa 216–217
Wyrzykowska Irena 350
Wysocka Ewa 9, 10, 15, 23, 26, 28, 30,
33, 35, 36, 37, 38, 40, 42, 43, 55, 61,
70, 71, 73, 74, 76, 77, 78, 79, 80, 84,
107, 122, 123, 125–126, 128, 130–131,
134, 139, 141, 142, 143, 146, 147–148,
249–250, 264, 336, 339, 344, 359–360
- Y**
Yuen Mantak T. 139, 360
- Z**
Zacharuk Tamara 359
Zalewska Ewa 215–216
Zawadzki Bogdan 76, 100, 101, 126,
159, 360
Zeidner Moshe 342
Zelazo Laurel Bidwell 36, 350
Zohar Danah 137–138, 360
Zytowski Donald G. 213, 360
- Ż**
Żuk Tadeusz 222, 360

Indeks rzeczowy

A

analiza

czynnikowa 117, 128, 140–141, 161, 200, 229

eksploracyjna 128, 140, 161, 229

konfirmacyjna 128, 140–141, 229

formalna (ilościowa) 79, 92–93, 130, 143, 164, 175, 190–191, 203–204, 252–253, 257–258, 272, 274, 275, 289, 292–293, 308, 310, 320, 323

nieformalna (jakościowa) 80, 93–95, 131, 143, 164–167, 176–179, 191–194, 204–207, 253–257, 258–263, 273–274, 275–280, 289–292, 293–296, 308–310, 311–314, 320–323, 323–327

statystyczna 77, 128, 140–141, 161, 200, 226

autodeterminacji koncepcja 37–38

autoresocjalizacja 48–49

autorytaryzm wychowawczy 24, 25–26

B

badania 76–77, 127–128, 139–140, 160–161, 188, 200–201

pilotażowe 76, 127, 139–140, 160–161, 174, 188

właściwe 76–77, 128, 139–140, 160–161, 174, 188

D

dezintegracji pozytywnej koncepcja 182

diagnoza resocjalizacyjna 38

kierunki 38, 61

negatywna 61, 67, 257–263, 274–280, 292–296, 310–313, 323–325

pozytywna 38, 61, 67, 121–122, 252–257, 272–274, 289–292, 308–310, 320–323

sfery diagnozy 60, 69

indywidualna 69

środowiskowa 60

dysonans poznawczy 28

działania

adaptacyjne 53

społeczne 48

altruistyczne 48

prospołeczne 48

transgresyjne 53

wychowawcze 39

ergotropowe 39

etiotropowe 39

semiotropowe 39

E

- empatia 105–106, 107–118
 - definicja 108
 - mechanizm 109
 - rodzaje empatii 108–110
 - emocjonalna (wrażliwość) 108, 110
 - poznawcza (postrzeganie) 108, 110
 - reagowanie empatyczne (działanie) 108, 110
 - warunki ujawniania się 109

H

- hipoteza diagnostyczna 16, 265, 283, 300, 313–314, 326, 334

I

- indywidualizm wychowawczy 26
- interakcyjna teoria zdolności 170
- Inwentarz Osobowości (NEO-FFI)
 - P.T. Costy i R. McCrae 99–102
- Inwentarz Osobowości (NEO PI-R™)
 - P.T. Costy i R. McCrae 99–102

K

- konceptje natury człowieka 16
- kreatywność 65, 120, 230
- kwestionariusze 110–229
 - Kwestionariusz Impulsywności (IVE)
 - 103
 - podstawy teoretyczne 103
 - struktura narzędzia 103–106
 - Kwestionariusz „Jak myśleć” (HIT)
 - 82–97
 - opracowanie 87–91
 - podstawy teoretyczne 82–87
 - procedura badania 91–95
 - struktura 88–89
 - zastosowanie 96

- Kwestionariusz Nastawień Intra-personalnych, Interpersonalnych i Nastawień wobec Świata (KNIIS) J. Aksman, B. Gołka, J. Gózdź, E. Wysockiej 71–82
 - opracowanie 75–78
 - podstawy teoretyczne 71–75
 - procedura badania 78–81
 - przykładowy profil osobowości 251
 - struktura 241–250
 - wskazówki do analizy i interpretacji 252–268
 - diagnoza projektująca 266–268
 - interpretacja 263–266
 - opis diagnostyczny 252–268
 - zastosowanie 81–82
- Kwestionariusz Osobowości EPQ-R i EPQ-R(S) H.J. Eysencka i S.B.G. Eysenck 103–107
 - podstawy teoretyczne 103
 - struktura 103–106
- Kwestionariusz Osobowości i Myślenia Twórczego (KOMT) E. Charzyńskiej i E. Wysockiej 123–134
 - opracowanie 126–130
 - podstawy teoretyczne 123–126
 - procedura badania 130–131
 - wersja dla gimnazjum
 - przykładowy profil cech 271
 - struktura 126, 269–270
 - wskazówki do analizy i interpretacji 272–285
 - diagnoza projektująca 283–285
 - interpretacja 280–283
 - opis diagnostyczny 272–285

- wersja dla liceum
 - przykładowy profil cech 288
 - struktura 126, 285–287
 - wskazówki do analizy i interpretacji 289–303
 - diagnoza projektująca 300–303
 - interpretacja 296–300
 - opis diagnostyczny 289–303
 - zastosowanie KOMT 131–134
 - Kwestionariusz Rozumienia Empatycznego (KRE) A. Węglińskiego 113–118
 - definicja empatii 113–115
 - przejawy empatii 114
 - syntonia emocjonalna 114
 - wczuwanie się w stany psychiczne 114
 - struktura 115–116
 - tendencje empatyczne 114
 - gotowość do poświęcenia się 114, 116
 - sympatyzowanie z innymi 114, 115
 - wczuwanie się w stany innych 116
 - wrażliwość na przeżycia 114, 115
 - współbrzmienie emocjonalne 114, 115, 116
 - Kwestionariusz Twórczego Zachowania (KANH) S. Popka 169–181
 - opracowanie 173–174
 - podstawy teoretyczne 169–173
 - procedura badania 175–179
 - zastosowanie 180–181
 - Lista Zachowań Alternatywnych (LiZA) S. Ślaskiego 181–196
 - opracowanie 186–190
 - podstawy teoretyczne 183–185
 - procedura badania 190–194
 - zastosowanie 194–196
- M**
- mechanizmy poznawcze zaburzeń 83–87
 - model twórczości 123–124, 224
 - holistyczny 123–124
 - ujęcie K.K. Urbana i H.G. Jellena 123–124, 224
 - czynniki
 - osobowościowe 124
 - poznawcze 124
 - środowiskowe 124
 - modele poznania/diagnozy 23, 59, 65–66
 - komplementarny 23, 59, 66, 67–69, 70
 - modele resocjalizacji 43–48
 - dobrego życia 46–48, 122, 238
 - cele 46
 - warunki skuteczności 47–48
 - zasady 47
 - ryzyka 43–46, 238
 - czynniki 44
 - warunki nieskuteczności/wady 44–45
 - zasady 43
 - oceny potrzeb 43–44
 - oceny ryzyka 43
 - reaktywności 43–44
 - modele rozwoju/„stawiania się” 22–23
 - personalizacji 23
 - rozwaju 22
 - socjalizacji 22
 - modele wsparcia/pomocy 29–37
 - kryteria wyodrębnienia 30–31
 - rodzaje/typy 29–37
 - kompensacyjny 32–33, 34–35, 36–37, 238

medyczny 31
moralny 29–31, 33–34, 36–37
oświatowy 31–32
modele wychowania 16–23
inżynieria pedagogiczna 16–19
pedagogika personalistyczna/humanistyczna 20–23
permissywizm wychowawczy 19–20
modele wychowania (Ch. Callo) 16
pomoc w asymilacji kulturowej 16
pomoc w emancypacji 16
pomoc w kształtowaniu tożsamości 16
motywacja twórcza 224–229
rodzaje/czynniki uruchamiające
epistemiczna (potrzeba poznania) 224–227
osiągnięć 101, 224, 227
cechy 227–228
testowanie 224–227
Inwentarz Motywacji Osiągnięć (LMI) H. Schulera, G.C. Thorntona, A. Fintrupa i M. Prochaski (adaptacja: W. Klinkosz, A.E. Sękowski) 227–229
Kwestionariusz Kreatywnego Klimatu (oprac. M. Karwowski, K. Kokoszka) 224
Kwestionariusz Potrzeby Poznania (adaptacja: J. Matusz, J. Traczyk i A. Gąsiorowska) 226–227
Test Apercepcji Tematycznej (TAT) H.A. Murraya 227
myślenie twórcze 121, 125–126
cechy 125–126

N

narzędzia diagnostyczne 61, 65
niespecyficzne 65, 121
nastawienia transgresyjne 197–198
innowacyjność w projektowaniu nowych rozwiązań 199–200
motywacja do wzbogacania kompetencji 199–200
nastawienie do dominowania nad innymi 199–200
odwaga podejmowania nowych zadań 199–200
nastawienia życiowe 27, 71, 74
interpersonalne/obraz innych 71, 75
intrapersonalne/obraz siebie 71, 74
wobec świata/obraz świata 71, 75
wobec własnego życia/obraz życia 71, 75

O

ocena sędziów kompetentnych 76, 127, 139, 160, 174, 188
osobowość 40, 65, 71–74, 119
definicja 65, 71–72, 119
konceptje osobowości 40
poznawcza 40
poznawczo-doświadczeniowa
teoria „ja” 40, 71–74
modele 99–118
pięciodzownikowy model osobowości 99–100
struktura osobowości 100
ekstrawersja 100–101
neurotyczność 100–101
otwartość na doświadczenie 100–101
sumienność 100–101
ugodowość 100–101
twórcza 121, 124–125

- cechy 125–126
 - wymiary i cechy osobowości w ujęciu H.J. Eysencka 104–106
 - ekstrawersja 104, 106
 - empatia 105–106, 107–118
 - impulsywność 105–106
 - neurotyzm 104, 106
 - psychotyzm 104, 106
 - skłonność do przestępstw 105–106
 - skłonność do ryzyka 105–106
 - skłonność do uzależnień 105–106
- P**
- paradygmat indywidualizmu 10
 - pedagogika 24, 120
 - resocjalizacyjna 24, 120
 - twórczości 120, 234–235
 - permissywizm/humanizm wychowawczy 24, 26
 - personalizm wychowawczy 24
 - poczucie własnej wartości 28
 - podejście
 - humanistyczne 21–22, 230–231, 169–170, 182
 - negatywne/patogenetyczne 23, 41, 70
 - restrykcyjno-eliminujące 24, 40–41, 42–43
 - personalistyczne 21–23
 - pozytywistyczne 35–36, 41–42
 - determinizm biologiczny (nurt indywidualistyczny) 35, 41
 - determinizm społeczny (nurt społeczny) 35, 41
 - pozytywne/salutogenetyczne 23, 37, 38–40, 42, 48, 70
 - pomiar 61–62
 - cele 62
 - ograniczenia 63–64
 - potrzeby 44, 72–73
 - podstawowe 72–73
 - proces diagnostyczny/diagnozy 60, 64
 - czynniki determinujące 60, 64
 - kompetencje 60
 - modele diagnozy 11, 15, 59–60, 66
 - osobowości 11
 - potencjału kreacyjnego/kreatywności 11, 65
 - modele działania postdiagnostycznego/projektowania resocjalizacyjnego 15, 66
 - podejścia teoretyczne 16
 - podejście negatywne 237–238
 - podejście pozytywne 16, 237–238
 - przekonania/schematy poznawcze 72–73
 - deterministyczne 35
 - psychologia (nurt) 28–29, 38–42, 48–49, 69–74, 230–231
 - humanistyczna 230–231
 - nadziei 38
 - negatywna 38
 - poznawcza 40, 69–70, 71, 74
 - pozytywna 28–29, 38–39, 42
 - transgresyjna/psychotransgresjonizm 38, 42, 48, 49, 183
 - psychometryczne właściwości 77–78, 90–91, 102, 107, 111, 116–117, 129–130, 139, 141–142, 160–163, 174, 188–189, 201, 213, 215–216, 217, 228
 - rzetelność 77, 91, 102, 107, 111, 116–117, 129, 141–142, 161–162, 174, 189, 201, 215, 217
 - trafność 78, 90–91, 102, 107, 111, 116–117, 129–130, 141–142, 162–163, 174, 189, 201, 215–216, 217

R

- reaktywności zasada 43–44
 - poziom reaktywności 44
 - reaktywność ogólna 44
 - reaktywność specyficzna 44
- relacja wychowawcza 10, 18–19, 20, 21–22
- resilience* 37, 42
- resocjalizacja 25
 - cele 25
 - definicja 25, 47–48, 122, 239
 - kierunki/typy działań 38, 239
 - negatywna 239
 - pozytywna 239
 - twórcza 38
 - kryzys resocjalizacji 25
 - proces resocjalizacji (definicja) 122
 - rezultaty/zmiany 66–67
 - postrzeganie otoczenia społecznego 67
 - postrzeganie własnej osoby 67
 - postrzeganie własnej przeszłości 66
 - postrzeganie własnej przyszłości 67
 - postrzeganie własnych możliwości 67
 - sens resocjalizacji 25
- rola diagnosty 60
 - kompetencje 60
 - pochodne 60
 - podstawowe 60
 - złożoność roli 60–61
- rozwój 9–10
 - proces rozwoju („stawania się”) 10, 11
- wymiary/sfery rozwoju 9–10
 - biologiczny 9
 - integralny 10

psychologiczny 9–10

socjologiczny 9

S

- salutogeneza 27, 42
- skale pomiarowe/narzędzia diagnostyczne 110–229
 - Skala Postaw Twórczych i Odtwórczych (SPTO – I–III) K. Krasoń (klasy I–III szkół podstawowych) 150–153
 - podstawy teoretyczne 149–153
 - struktura 152–153
 - Skala Postaw Twórczych i Odtwórczych (SPTO) A. Guzik i P. Hugot (klasy IV–VI szkół podstawowych i gimnazja) 153–156
 - podstawy teoretyczne 153–155
 - struktura 155–156
 - Skala Postaw Twórczych i Odtwórczych (SPTO – liceum) A. Mirskiego 156–159
 - podstawy teoretyczne 156–157
 - struktura 157–159
 - Skala Transgresji (ST) R. Studenckiego 196–209
 - opracowanie 199–202
 - podstawy teoretyczne 196–199
 - procedura badania 202–207
 - struktura 199–200
 - zastosowanie 207–209
 - Skala Wrażliwości Empatycznej (SWE) M. Kaźmierczak i S. Płopy 110–113
 - struktura empatii w ujęciu M.H. Davisa 111–113
 - empatyczna troska 111–113
 - fantazja 111–112
 - osobista przykrość 111–113

- przyjmowanie perspektywy 111–113
- Skala Zdolności Specjalnych (SZS)
 - E. Charzyńskiej i E. Wysockiej 134–148
 - opracowanie 139–142
 - podstawy teoretyczne 134–139
 - procedura badania 142–144
 - przykładowy profil zdolności specjalnych
 - gimnazjum 307
 - liceum 319
 - „profil artystyczny” i wskazówki do analizy 333–334
 - struktura
 - gimnazjum 137, 305–306
 - liceum 137, 317–318
 - wskazówki do analizy i interpretacji
 - gimnazjum 308–316
 - diagnoza projektująca 314–316
 - interpretacja 313–314
 - opis diagnostyczny 143, 308–316
 - liceum 320–332
 - diagnoza projektująca 327–332
 - interpretacja 325–327
 - opis diagnostyczny 143, 320–332
 - zastosowanie 144–148
- Skale Postaw Twórczych i Odtwórczych
 - opracowanie narzędzi 160–163
 - procedura badania 163–167
 - zastosowanie 167–169
- strategia metodologiczna 75, 106–107, 126, 160, 173, 188, 226
- empiryczna 106–107, 226
- teoretyczna/dedukcyjna 75, 126, 160, 173, 188, 200
- styl życia (koncepcja E. Fromma) 52
 - nieproduktywnego 52
 - produktywnego 52
- T
- testowanie 62–64
 - ograniczenia 62–63
- transgresja/transgresyjność 49, 52, 54–55, 120, 198, 230
 - definicje/istota 52, 196–197
 - funkcje 53, 197
- rodzaje transgresji 49–50
 - destruktywna 183–184, 186
 - ekspansywna 183
 - etyczna 188
 - konstruktywna 183–186
 - materialna (ku rzeczom) 49, 183, 187, 198
 - poznawcza 49
 - prywatna/osobista 51, 183
 - psychologiczna 188
 - publiczna/historyczna 51, 183
 - rodzinna 187
 - społeczna (ku innym) 49, 183, 187, 198
 - symboliczna (ku symbolom) 183, 198
 - twórcza 183, 187
 - wewnętrzna 49
 - własnego „ja” (ku sobie) 183, 198
 - zawodowa 187
- twórczość 65, 120, 223, 229–230
 - cechy 232–233
 - definicja 230
 - koncepcje 230–232

modele twórczości 124, 224, 232
poziomy 233–234

U

uzdolnienia 218–220
kryteria podziału 218–219
testy 220–221
 Test Uzdolnień Muzycznych
 E.E. Gordona 220
 Zestaw Testów Uzdolnień (ZTU)
 W. Horna 220–221
wyznaczniki 218

W

warsztat diagnostyczny 61, 122, 148–149
wizje człowieka 50
 rodzaje 50
 człowiek hubrystyczny 50, 55
 człowiek samowiedny 50, 53
 człowiek sprawczy 53
 człowiek transgresyjny 50–52

Z

zaburzenia
 eksternalizacyjne 83
 internalizacyjne 83
zachowania
 adaptacyjne 181–182
 algorytmiczne 170–173
 denotanty behawioralne 85–86, 89
 agresja fizyczna 85–86, 88
 kłamstwo 86, 88
 kradzież 86, 88
 opozycyjno-buntownicze zachowania 85–86, 88–89
destruktywne 184, 186
ekspansywne 197

heurystyczne 170–173
innowacyjne 197
konformistyczne 171–173
konstruktywne 184–186
manifestacje (przejawy) 186–187
nonkonformistyczne 171–173
ochronne 184, 185, 187
transgresyjne 181–182
zainteresowania 211–218
 definicja 211
 funkcje 211–213
 rodzaje 212–213
 testy 214–218

Inwentarz Zainteresowań
 A. Frydrychowicz, J. Jaworskiej, T. Woynarowskiej
 i A. Matuszewskiego 216–217

Inwentarz Zainteresowań
 E.K. Stronga 213

Kwestionariusz Preferencji
 Zawodowych J.L. Hollanda
 213–214

Kwestionariusz „Zainteresowania Czytelnicze” A. Matczak
 214

Kwestionariusz Zainteresowań
 F. Kudera 213

Kwestionariusz Zainteresowań
 i Upodobań S. Popka i R. Poppek 214

Profile Zainteresowań Zawodowych (PZZ) E. Karpińskiej,
 U. Sajewicz-Radtke i M. Stępki
 217–218

Test Osobowości i Zainteresowań E. Mitteneckera i W. Toman
 214–215

Test Zainteresowań „Z”
 A. Uziembło 214

- Wielowymiarowy Kwestionariusz Preferencji (WPK) A. Matczak, A. Jaworowskiej, A. Ciechanowicz, E. Zalewskiej, J. Stańczak i E. Bac 215–216
- zasoby poznawczo-intelektualne 65
- zdolności 218–220
- definicja 219
 - klasyfikacja (rodzaje) 220–221
 - kryteria podziału 220
 - podstawowe techniki diagnostyczne
 - wywiad, obserwacja 223
 - nominacje nauczycielskie 224
 - specjalne 120–121, 218, 220
 - rodzaje (inteligencje wielorakie) 137
 - testy zdolności twórczych i twórczości 210, 220–221
 - Inwentarz Produktu Twórczego I.A. Taylora 224
 - Kwestionariusz „Style Rozwiązywania Problemów” A. Strzałeckiego 223
 - Kwestionariusz „Stylu Twórczego Zachowania” (STZ) A. Strzałeckiego 223
 - Rysunkowy Test Twórczego Myślenia (TCT-DP) K.K. Urbana i H.G. Jellena 222
 - Skala Semantyczna Oceny Dzieł Twórczych A.P. Besemer i K. O’Quin 224
 - Technika Oceny Konsensualnej T.M. Amabile 224
 - Test Twórczego Myślenia (TTM) E. Nęcki i A. Rychlickiej 222
 - Test Wyobraźni Twórczej (TWT) J. Kujawskiego 223
 - Test Zdolności Językowych (TZJ) M. Wojtowicza 220
 - Test Zdolności Twórczych J.P. Guilforda 222
 - Test Zdolności Twórczych (TZT) T. Żuka 222
 - twórcze 222
 - zniekształcenia poznawcze 83–88
 - definicja 84
 - typologia 84–85
 - egotystyczne 83–84, 86
 - pierwotne 85–86, 88
 - egocentryzm 85–87, 88
 - wtórne 85–86, 88
 - fatalizm 85–86, 88
 - obwinianie innych 85–86, 88
 - umniejszanie/zmiana znaczenia 85–86, 88

Ewa Wysocka

Positive diagnosis in resocialization
Diagnostic workshop of a practicing pedagogue

S u m m a r y

The present publication constitutes a theoretical, methodological and practical suggestion of an approach to resocializing diagnosis in a positive perspective. Departing from the theoretical tenets of positive diagnosis in resocialization and the established model of methodological cognition of a socially maladjusted individual, the author suggests a particular diagnostic workshop, possible to be employed in positive resocialization (creative, based on a salutogenetic model). This forms a basis for projecting resocializing activities, which directly and primarily refer to the individual's potential (creative resocialization; creative actions), and only additionally to its developmental deficits (resocialization in the traditional, pathogenetic perspective; corrective actions.)

The publication constitutes a continuation of the monograph concerning positive diagnosis in resocialization, which was published in 2015 (*Positive Diagnosis in Resocialization. A Theoretical and Methodological Model*, University of Silesia Press). In both publications, the author undertook the challenge of creating a new theoretical and methodological model of diagnosis for the purpose of resocialization, as her starting point adopting particular anthropological premises concerning the nature of the human being, its development, upbringing and resocialization. Through the criticism of these premises, she adopted the model of "becoming" of an individual, typical to the humanistic, transgressive and, at the same time, personalizing approach. The fundamental premise here is the treatment of the developing individual as a "becoming" subject, a complex, multi-dimensional and integrated (bio-psycho-sociological, cultural and spiritual) entity, which always undertakes both adaptive and transgressive actions. This directly necessitates the acknowledgement of individualistic paradigm on every level of influence (diagnostic, methodological and social), and relating to that paradigm, which is particularly difficult in resocialization. In the subjective perspective upon an individual, it is assumed that it constitutes a developing subject, which is self-aware and reflexively "becoming," and makes choices according to its own, self-discovered potential. The external influence and the pedagogic relation, though undoubtedly important, are only to support this development.

The book is composed of two chapters. The first one is a recapitulation of the theoretical and methodological assumptions of a positive diagnosis in resocialization, enhanced with motifs unaddressed by the previous publication. The second chapter – in accordance with the adopted assumptions – contains the suggestions of particular models of diagnosis of the human qualities and potentials,

which must be identified and utilized in the process of internal change or the process of supporting the individual's development.

The first chapter presents the critique of the anthropological approaches to the nature of the human being, its becoming, upbringing and resocialization (pedagogical engineering, permissivism in upbringing, pedagogical personalism). The cognitive model is grounded within a positive approach, typical to a humanistic and transgressive approach.

The second chapter is more practical in character, but it accentuates the methodological grounds for the presented models of diagnosis (the principles and procedures for creating diagnostic tools): a) personality in the cognitive approach mainly, b) creative potential of an individual, which directly dictates the nature of the process of "becoming" of a human being.

The particular methodological and practical value of the publication resides in the presentation of diagnosis of concrete cases through the use of selected theoretical and methodological models (and the diagnostic tools constructed on their basis). These cases may simultaneously serve as examples of formulating diagnosis (diagnostic descriptions and interpretations) performed on the grounds of other diagnostic tools, characterized in the publication in lesser detail.

The presented theoretical and methodological positive approach to diagnosis for the purpose of resocialization, together with its exemplification and concretization in the form of model solutions in the area of diagnostic conduct, appears essential for the development of theoretical, methodological and diagnostic awareness amongst both theoreticians and practitioners of education and re-education.

The positive approach in resocialization necessitates an interdisciplinary treatment of the subject of diagnosis (the qualities and features of an individual), which results from the complex, multidimensional and integrated nature of the human individual, and from the complexity of the mechanisms of the process of becoming and internal change. The cognitive concept of a human being is accentuated here. It integrates the model of cognition and individualizes its process, relating it to the main mechanism of "becoming," which is the way in which the individual being perceives itself and the world in which it develops.

The primary paradigm in the positive approach to the resocializing diagnosis suggested by the author is thus constituted by the assumptions of positive and transgressive psychology, the ideas of salutogenesis and *resilience*. They form the basis for positive resocialization, which, in turn, necessitates the focus on self-creation and creative resocialization, relating to the identified and particular potentials of an individual (positive diagnosis).

Ewa Wysocka

Diagnostic positif dans la resocialisation Outils diagnostiques du pédagogue praticien

R é s u m é

La publication propose l'approche théorico-méthodologique et pratico-méthodique du diagnostic de resocialisation dans la conception positive. Afin de proposer des outils diagnostiques concrets que l'on pourrait appliquer dans la resocialisation positive (créatrice, basée sur le modèle salutogène), l'auteure se base sur les principes théoriques du diagnostic positif dans la resocialisation et sur le modèle méthodologique concernant la connaissance d'une personne inadaptée au niveau social. Cela constitue le fondement pour projeter des actions de resocialisation, de manière directe et se référant principalement aux potentiels d'une personne donnée (resocialisation créatrice ; actions créatrices), et seulement de manière accessoire à ses déficits développementaux (resocialisation dans la conception traditionnelle, pathogénétique ; actions de correction).

La publication constitue la suite de la monographie concernant le diagnostic positif dans la resocialisation qui est parue en 2015 (*Diagnostic positif dans la resocialisation. Modèle théorique et méthodologique*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego). Dans les deux publications, l'auteure a relevé le défi de créer un nouveau modèle théorico-méthodologique du diagnostic pour les besoins de la resocialisation, et son point de départ a été d'accepter des prémisses anthropologiques définies portant sur la nature de l'homme et sur la conception de son développement, de son éducation ou de sa resocialisation. En les critiquant, elle a adopté le modèle du procédé de « devenir » d'une personne typique de l'approche humaniste, transgressive, et en même temps personnaliste. Le principe fondamental y est de traiter une personne comme un sujet « étant en train de devenir », un être complexe, multidimensionnel et intégral (biopsychosocial, culturel et spirituel), entreprenant toujours des actions aussi bien adaptatives que transgressives. Cela détermine directement la nécessité de prendre en considération dans le procédé d'interactions à chaque niveau (diagnostique, méthodique et social) le paradigme de l'individualisme et de se référer à ce paradigme, ce qui est particulièrement difficile à obtenir dans la resocialisation. Dans la perspective subjective de percevoir une personne, on présume qu'elle est un sujet en voie de développement, ayant conscience et « devenant » de manière réflexive, mais aussi faisant son choix conformément à son propre potentiel, qu'elle découvre elle-même. Les influences extérieures et la relation éducative – bien qu'elles soient sans aucun doute importantes – n'ont pour objectif que de soutenir le développement.

Le livre se compose de deux chapitres, dont le premier est une récapitulation de prémisses théorico-méthodologiques du diagnostic positif dans la resocialisation, enrichie d'éléments qui ont été omis dans la publication précédente. En revanche, le

second chapitre – conformément aux prémisses adoptées – contient des propositions de modèles concrets du diagnostic des particularités individuelles et des potentiels de l’homme, qu’il faut identifier et appliquer dans le procédé de la transformation intérieure ou dans le procédé de soutenir le développement d’une personne donnée.

Dans le premier chapitre, on a présenté la critique des approches anthropologiques de la nature de l’homme, son devenir, son éducation et sa resocialisation (ingénierie pédagogique, permissivisme éducatif, personnalisme pédagogique) ; et quant au modèle cognitif, on l’a situé dans la conception positive, caractéristique de l’approche humaniste et transgressive.

Le second chapitre a un caractère plus pratique, mais il accentue les bases méthodologiques des modèles du diagnostic y présentés (procédures et règles de former des outils diagnostiques) : concernant (a) la personnalité dans la conception principalement cognitive et (b) le potentiel créateur d’une personne qui détermine directement le parcours du procédé de « devenir » de l’homme.

Une valeur particulière méthodologique et à la fois méthodique et pratique de la publication se lie à la présentation des diagnostics concrets des cas avec l’application des modèles choisis théorico-méthodologiques (et les outils diagnostiques construits sur leur base). Ces cas peuvent servir simultanément comme un exemple de construire des diagnostics (descriptions diagnostiques et interprétations) effectués sur la base d’autres outils diagnostiques, caractérisés dans la publication de manière moins précise.

Y présentée, l’approche positive théorique et méthodologique du diagnostic pour les besoins de resocialisation avec son exemplification et concrétisation sous forme de présentation des solutions de modèle dans le domaine de procédé diagnostique semble nécessaire au développement de la conscience théorico-méthodologique et méthodico-diagnostique aussi bien des théoriciens que des praticiens s’occupant de l’éducation et de la rééducation.

L’approche positive dans la resocialisation détermine la nécessité de présenter l’objet du diagnostic de manière interdisciplinaire (caractéristiques et leurs particularités individuelles), ce qui résulte de la complexité, de la multidimensionnalité et de l’intégralité de l’être humain, ainsi que de la complexité des mécanismes du procédé de devenir et de la transformation intérieure. C’est la conception cognitive de l’homme qui y est accentuée. Elle intègre le modèle du procédé de cognition et individualise son parcours, tout en le référant au mécanisme principal de « devenir » : c’est un moyen dont la personne perçoit elle-même et le monde dans lequel elle se développe.

Ce sont les prémisses de la psychologie positive et transgressive, les conceptions de salutogénèse et *resilience* qui constituent le paradigme essentiel dans l’approche positive du diagnostic de resocialisation proposée par l’auteure et dans la création de son modèle. Elles constituent la base de la resocialisation positive : celle-ci détermine la nécessité de se concentrer sur l’autocréation et la resocialisation créatrice se référant aux potentiels identifiés et toujours spécifiques d’une personne donnée (diagnostic positif).

Ewa Wysocka

Positive Diagnose in der Resozialisierung Diagnostisches Verfahren eines praktizierenden Pädagogen

Zusammenfassung

Die Publikation schlägt theoretisch-methodologische und praktisch-methodische Auffassung von positiver Resozialisierungsdiagnose vor. Die Verfasserin geht von theoretischen Voraussetzungen der positiven Diagnose in der Resozialisierung und vom entwickelten methodologischen Modell des sozial nicht angepassten Menschen aus, um konkretes diagnostisches Verfahren zu bieten, das bei positiver (auf innovativem, salutogenetischem Modell fußender) Resozialisierung anzuwenden wäre. Das ist die Grundlage für Resozialisierungsmaßnahmen, welche direkt und hauptsächlich menschliche Leistungskraft (konstruktive Resozialisierung, kreative Maßnahmen) und nur subsidiär ihre Entwicklungsdefizite (traditionelle, pathogenetische Herangehensweise, korrektive Maßnahmen) anbelangen.

Die Publikation stellt die Fortsetzung der im Jahre 2015 veröffentlichten Monografie über positive Diagnose in der Resozialisierung dar (*Diagnoza pozytywna w resocjalizacji. Model teoretyczny i metodologiczny*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego). In ihren beiden Werken bemüht sich die Verfasserin, ein neues theoretisch-methodologisches Diagnosemodell für Resozialisierungszwecke zu entwickeln. Sie geht davon aus, dass sie an bestimmte anthropologische Hypothesen zur Natur des Menschen und dessen Entwicklung, Erziehung und Resozialisierung Kritik ausübt, um das der humanistischen, transgressiven und zugleich personalistischen Herangehensweise nahe Modell des menschlichen „Werdens“ anzunehmen. Die Hauptthese lautet dabei, den sich entwickelnden Menschen als ein „werdendes“, komplexes und integrales Sein wahrzunehmen, das immer sowohl Anpassungshandlungen als auch transgressive Aktivitäten unternimmt. Das impliziert gleich die Notwendigkeit, auf jeder Ebene (diagnostischer, methodischer und sozialer) des Beeinflussungsprozesses das Paradigma des Individualismus zu berücksichtigen und sich darauf zu beziehen, was in der Resozialisierung äußerst schwer zu erreichen ist. Der subjektiven Sicht der Menschenwahrnehmung zufolge ist der Mensch ein sich entwickelndes, selbstbewusstes, „werdendes“ und seiner eigenen von sich selbst entdeckten Leistungskraft gemäß verschiedene Wahlen treffendes Individuum. Äußere Einflüsse, und Erziehungsverfahren obwohl zweifelsohne genauso wichtig, sollen nur die Entwicklung begünstigen.

Das Buch besteht aus zwei Kapiteln. Das erste von ihnen stellt eine Rekapitulation der theoretisch-methodologischen Voraussetzungen der positiven Diagnose in der Resozialisierung dar, die um die in der früher veröffentlichten Publika-

tion übergangenen Themen ausgebaut ist. Zweites Kapitel – den angenommenen Thesen zufolge – enthält Vorstellungen von konkreten Modellen der Diagnose über solche individuelle Eigenschaften und Leistungskraft des Menschen, die richtig erkannt und im Prozess des inneren Wandels oder der Entwicklungsunterstützung verwendet werden sollten.

Im ersten Kapitel wird die anthropologische Herangehensweise zur Natur des Menschen, dessen Werden, Erziehung und Resozialisierung (pädagogische Engineering, permissive Erziehung, pädagogischer Personalismus) kritisch beurteilt, während das Erkenntnismodell positiv behandelt wurde.

Das zweite Kapitel hat praktischen Charakter, obgleich es ebenfalls methodologische Grundlagen der zu präsentierten Diagnosemodelle (Prozeduren und Prinzipien der Erstellung diagnostischer Instrumente) hervorhebt: a) meistens kognitive Auffassung der Persönlichkeit, b) die für den Prozess des menschlichen „Werdens“ ausschlaggebende kreative Leistungskraft des Individuums. Besondere methodologische und methodisch-praktische Bedeutung der vorliegenden Publikation besteht darin, dass sie konkrete Diagnosefälle mit Anwendung von ausgewählten theoretisch-methodologischen Modellen (und auf deren Grundlage entwickelten diagnostischen Instrumenten) darstellt. Diese Fälle können gleichermaßen als ein Beispiel der Erstellung von Diagnosen dienen (diagnostische Beschreibungen und Interpretationen), welche mit anderen, in vorliegender Publikation nicht detailliert behandelten diagnostischen Mitteln gestellt wurden.

Die hier präsentierte theoretische und methodologische Herangehensweise zu der zu Resozialisierungszwecken angewandten Diagnose samt deren Exemplifizierung und Konkretisierung in Form von Diagnosemodellen scheint für Weiterentwicklung des theoretisch-methodologischen und methodisch-diagnostischen Bewusstseins sowohl bei Theoretikern, als auch bei den sich mit Erziehung und Resozialisierung befassenden praktizierenden Pädagogen notwendig zu sein.

Da der Mensch ein komplexes und integrales Individuum ist und Mechanismen seines „Werdens“ und inneren Wandels vielschichtig sind, erzwingt eine positive Herangehensweise in der Resozialisierung die Notwendigkeit, den Diagnosegegenstand (individuelle Eigenschaften) interdisziplinär zu betrachten. Die hier zur Geltung gebrachte kognitive Auffassung des Menschen integriert das Modell des Erkenntnisprozesses und individualisiert dessen Verlauf, indem sie es auf den Hauptmechanismus des „Werdens“ zurückführt d.i. auf die Art und Weise auf welche der Mensch sich selbst und die Welt wahrnimmt.

Das Hauptparadigma der von der Verfasserin gebotenen positiven Auffassung der Resozialisierungsdiagnose und Erstellung deren Modells sind Richtlinien der positiven und transgressiven Psychologie, Salutogenese und Resilience (Straffheit). Sie bilden die Grundlage der positiven Resozialisierung, die sich wiederum auf Selbstkreation und kreative Resozialisierung, welche sich auf identifizierte, immer spezifische Leistungsfähigkeit des Individuums (positive Diagnose) beziehen, konzentrieren lässt.

Redakcja
Magdalena Starzyk

Projektant okładki, strony tytułowej i stron działowych
Zenon Dyrszka

Korekta
Adriana Szaforz

Łamanie
Damian Walasek

Copyright © 2019 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-3486-8
(wersja drukowana)

ISBN 978-83-226-3487-5
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 24,25. Ark. wyd. 23,0.
Papier offset kl. III, 90 g. Cena 38 zł (+ VAT)

Druk i oprawa:
Volumina.pl Daniel Krzanowski,
ul. Księcia Witolda 7—9, 71-063 Szczecin

[Kup książkę](#)